וְשָׁנִין חכמים ורבי אליעזר שֶׁיכול האב לְמוֹכְרָהּ כשהיא אַלְמָנָה אפילו לְכֹהֵן גָּדוֹל, אף על פי שכהן גדול אסור באלמנה ולא יוכל ליעד אותה. וכן אם היא גְּרוּשָׁה או חֲלוּצָה [שמת בעלה הראשון ללא בנים וחלץ לה אחיו], יכול הוא למוכרה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, אף על פי שגרושה וחלוצה אסורות אפילו לכהן הדיוט. והטעם שיכול למוכרה לאלו, הוא משום שאין איסורן של אלו אלא בלאו, וקידושין הלא תופסים בחייבי לאוין [להלן סח.], אם כן יש לאדון בהן קידושין, אף על פי שהן בעבירה.

הגמרא מבארת את הברייתא, ומקשה ממנה על עולא: הַאי אַלְמָנָה ששנינו בברייתא שיכול אביה למוכרה לכהן גדול, הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן מדובר, כלומר כיצד חלו נישואיה הקודמים מהם התאלמנה. אִילֵּימָא דְּקִדְּשָׁהּ אֲבִיהָ לאותו שהתאלמנה ממנו לפני המכירה הזו. אי אפשר לומר כך, שהרי אם כן מַי מְצֵי מְזַכֵּין לָהּ – וכי יכול הוא כלל למוכרה כעת, הָא – הרי כלל הוא שֵׁאֵין אָדָם מוֹכֵר אֶת בִּתּוֹ לְשִׁפְחוּת אַחַר אֵישׁוּת. כלומר, לאחר שקדש האב את בתו – שוב אין לו זכות בה ואינו יכול למוכרה אפילו אם תתאלמן או תתגרש מהקידושין ההם. אֶלָּא לַאו מדובר במקרה דְּקִדֵּישׁ אֵיהִי נַפְשָׁהּ – שהיא קדשה את עצמה, שלא מדעת אביה, וְאף על פי כן קָא קָרֵי לָהּ התנא אַלְמָנָה, משמע אם כן שמעשיה הועילו וצריכה גט או לכל הפחות מיאון, שאם לא כן לא היה התנא קורא לה אלמנה. אם כך, קשה על עולא שסובר שקטנה שנתקדשה שלא מדעת אביה אפילו מיאון אינה צריכה. הגמרא מיישבת את הברייתא לשיטת עולא: אָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לעולם אם קיבלה הבת קידושין בעצמה ללא ידיעת אביה לא צריך לחוש להם בלל, ואפילו מיאון אינה צריכה, כעולא, וְהָכָא שקראה הברייתא לבת זו בשם אלמנה מקידושיה הקודמים [אף על פי שהאב לא קיבל אותם], מדובר שהתקדשה בְּקִידּוּשֵׁי יְעוּד – קידושין שעושה אדון בשפחתו העבריה, שכבר מכר את בתו פעם אחת לשפחה, ובמכירה ההיא קידש אותה האדון לעצמו, ובמיתתו נעשתה הבת אלמנה, ובאה הברייתא לחדש, שכשבא האב למוכרה שוב, אף על פי שהיא אלמנה ואסורה להינשא לכהן גדול, יכול הוא למכרה לו, מאחר ואם יקדש אותה בעבירה יחולו הקידושין. וְאִלֵּיבָא דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה היא הברייתא, דְּאָמַר (לעיל יט) שִׁבְעָה הָרִאשׁוֹנוֹת – שקיבל האב במכירתה לַאו לְקִידּוּשִׁין נִיתְּנוּ – לא ניתנו אף עבור הקידושין, אלא עבור המכירה בלבד, ואם יבוא האדון לקדשה צריך הוא לתת לה פרוטה נוספת עבור קידושיה, ונמצא שלא קיבל האב קידושין עבורה מעולם. ולכן אף שכבר מכרה כבר פעם אחת ונתקדשה לאדון, יכול למוכרה שוב ואין זה נחשב שמוכרה לשפחות אחר אישות.לאחר שאמר רב שעל הקטנה שהתקדשה שלא לדעת אביה לקבל גט ומיאון, מוסיף רב להביא את מה שנוגע מהלכה זו להלכות נוספות. וכגון, שמת המקדש ונפלה הקטנה ליבום לפני אחיו, ואף הוא קידש אותה שלא מדעת אביה. כך, שאם עד למיתת המקדש היה החשש משתי אפשרויות בלבד ולפיכך די היה לה בגט ומיאון, מעתה גדל החשש והאפשרויות הקיימות הן ארבעה. א. שמא התרצה האב לקידושי הראשון ולא התרצה לקידושי השני. ב. שמא התרצה לקידושי השני ולא התרצה לקידושי הראשון. ג. שמא התרצה לקידושי שניהם. ד. שמא לא התרצה לקידושי שניהם.

אִיתְּמַר מַת אותו אחד שקידש את הקטנה שלא מדעת אביה, וְנָפְלָה לְפָנֵי אָחִיו לְיִבּוּם [כגון שלא היו לראשון בנים], אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב, יש להבחין ולחלק בין המקרים. אם עשה בה היבם מאמר, אזי כשבאה לצאת ממנו ומקבלת הימנו גט, מֻמְאֶנֶת לְמַאֲמָרוֹ – צריכה היא למאן בו משום המאמר שעשה בה, שמאחר ומוטל עליה לקבל גט כדי להפקיע את קידושי המאמר, ממילא צריכה היא אף למאן, וְאֵינָהּ מֻמְאֶנֶת לְזִיקָּתוֹ – אינה צריכה למאן בו כדי להפקיע את זיקתו אליה, אם לא עשה בה היבם מאמר, אלא בחליצה בלבד היא ניתרת. כֵּיצַד, עָשָׂה בָהּ היבם מַאֲמָר, צְרִיכָה לקבל ממנו גֵּט, וְצְרִיכָה גם חֲלִיצָה, וּצְרִיכָה אף מֵיאוֹן. והטעם שצריכה לכל שלושת הדברים הוא כדלהלן. צְרִיכָה גֵּט - שֶׁמָּא נִתְרַצָּה הָאָב רק בְּקִידּוּשֵׁי שֵׁנִי וקידושיו תופסים מן התורה, והיא אשתו גמורה שאינה ניתרת אלא בגט. צְרִיכָה חֲלִיצָה - משום שיש לנו לחשוש עוד שֶׁמָּא נִתְרַצָּה הָאָב בְּקִידּוּשֵׁי רִאשׁוֹן, ובשמת [ללא בנים] נופלת הבת לפני אחיו ליבום, לפיכך צריכה חליצה. וּצְרִיכָה אף מֵיאוֹן – כיון שאנו חוששים שֶׁמָּא לֹא נִתְרַצָּה הָאָב לֹא בְּקִידּוּשֵׁי רִאשׁוֹן וְלֹא בְּקִידּוּשֵׁי שֵׁנִי, וקידושי שניהם לא חלו, ולא היתה צריכה לא גט ולא חליצה, ואילו בני אדם שישמעו שקבלה גט מהשני לא יתלו זאת מחמת הספק אלא יחשבו שהיתה אשתו גמורה, וְאם יקדש את אחותה יֹאמְרוּ שֵׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין לו בַּאֲחוֹתָהּ לפי שהיא אחות גרושתו, לפיכך צריכה מיאון כדי להודיע לכל שהגט אינו גט אלא מספק, ולא יבואו להתיר את אחותה ללא גט. אבל אם לֹא עָשָׂה בָהּ היבם מַאֲמָר, ואינה אלא 'זקוקה' - אֵינָהּ צְרִיכָה אֶלָּא חֲלִיצָה בִּלְבָד כדי להתיר אותה לשוק, ואינה צריכה למאן גם החליצה. מַאי אָמְרַתְּ – שמא תטען ותאמר: תִּיבָּעֵי נַמֵּי מֵיאוֹן – תתצטרך גם למאן מלבד החליצה, מאחר וגם כאן יש לחשוש, מכיון ואחות חלוצה אסורה אף היא על החולץ – שֶׁמָּא יֹאמְרוּ אֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין לחולץ בַּאֲחוֹתָהּ. אין לחשוש לכך כלל, שכן הַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁאֲחוֹת חֲלוּצָה אינה אסורה אלא מִדְּרַבָּנָן, וקידושין תופסים בה מן התורה ולא יבואו בני אדם להתיר את אחותה ללא גט, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּאן שָׁנָה רַבִּי – מדברי רבי במשנה זו [ביבמות (פ"ד מ"ח)], אנו למדים שאֲחוֹתוֹ של הַגְּרוּשָׁה אסורה על המגרש מִדְּאוֹרַיְיתָא, ואילו אֲחוֹתוֹ של הַחֲלוּצָה אינה אסורה על החולץ כי אם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. הגמרא מביאה מעשה באדם שקידש אשה לבנו שלא מדעת הבן: הָנָהוּ בֵּי תְּרֵי דַּהֲווּ קָא שָׁתוּ חַמְרָא – מעשה בשני בני אדם שהיו שותים יין, תּוּתֵי צִיפֵּי בְּבָבֶל – תחת אילן הצפצפה [ממין הערבה] בבבל. שָׁקַל חַד מִינַּייהוּ כָּסָא דְּחַמְרָא יָהֵב לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ – נטל אחד מהם כוס יין ונתנה לחברו וְאָמַר לו, מַיקַּדְּשָׁא לִי בְּרָתְיךְ לְבְרִי – הרי בתך מקודשת לבני בכוס יין זו. אָמַר רָבִינָא על מעשה זה, אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר [רב ושמואל] בקטנה שהתקדשה שלא לדעת אביה צריכה גט מספק משום שחַיְישִׁינַן שֶׁמָּא נִתְרַצָּה הָאָב, חשש

זה לא נאמר אלא בבת שהתקדשה שלא מדעת אביה, לפי שפעמים מרוב רצונו של האב שבתו תתקדש, ניחא לו אפילו בכל קידושין שהן, לפיכך יש לחשוש אף כאן שמא התרצה האב מאחר וכבר התקדשה. אבל שֶׁמָּא נִתְרַצָּה הַבַּן בקידושין שקידש עבורו האב שלא מדעתו – לֹא אֲמָרִינַן, כיון שבן מדקדק בנישואיו, ומקפיד ואינו נושא כל אחת, לפיכך אין לחשוש שאכן התרצה בהם. מקשה הגמרא: אֲמָרֵי לֵיהּ רַבָּנָן לְרָבִינָא, אכן, כדברין, אם נעשו הקידושין שלא בידיעתו אין לחשוש שמא התרצה בהם הבן כששמע, אבל עדיין יש לנו לחשוש וְדִילְמָא שָׁלְחַהּ שַׁוְיֵיהּ – אולי הבן שלח את אביו לקדש לו אשה זו, ובשקידש אותה האב, לדעת בנו עשה זאת, והרי היא מקודשת. דוחה הגמרא: לֹא חָצֵיף אִינִישׁ לְשַׁוַּויֵי לַאֲבוּהּ שָׁלְחַהּ – אין אדם מחציף פניו באביו וממנה אותו לשליח לעשות ולפעול במקומו, לפיכך אין לחשוש שמא קידש האב את האשה בשליחות בנו. שואלת הגמרא: וְדִילְמָא אַרְצוּיֵי אַרְצְיֵיהּ קַמֵּיהּ – אולי הבן גילה דעתו לפני אביו שחפץ הוא באשה זו וזכות תהיה לו אם תתקדש אליו, והלך האב מעצמו וקידש לו אותה. ומאחר והבן מחשיב קידושין אלו לזכות עבורו, יכול האב לקדש לו אותם בדין שליח, כיון שזכין לאדם שלא בפניו (וכדלעיל מב.).

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר שִׁימִי, בְּפֵירוּשׁ אָמַר מַר – רבינא, דְּלֹא סָבַר לָהָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל שחושש[ים] שמא התרצה האב בקידושין שקיבלה בתו שלא מדעתו, ולדבריהם אכן יש לחשוש גם בבן שקידש לו אביו אשה, אלא דעתו שאין חוששים לכל זה כל זמן שלא שמענו שהתרצה האב בקידושי בתו או שהתרצה הבן בקידושין שקידש עבורו אביו.

הגמרא מביאה מעשה שממנו למדים דין נוסף: הַהוּא גַּבְרָא – מעשה באדם, דְּקִדֵּישׁ בְּכִשָּׁא דְּיַרְקָא בְּשׁוּקָא – שקידש בת קטנה שלא מדעת אביה, ונתן לה עבור קידושיה אגודה של ירק שהוא דבר פעוט ובזוי, וגם עשה את הקידושין בשוק שהוא מקום מבוזה. אָמַר רָבִינָא, אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר [ר' שמואל] שחוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִתְרַצָּה הָאָב בקידושין שקיבלה בתו שלא מדעתו, הָנֵי מִילֵּי – אין זאת אלא כאשר נעשו הקידושין בְּדֶרֶךְ כָּבוֹד, אֲבָל אם נעשו בְּדֶרֶךְ בִּזָּיוֹן לֹא, שבודאי אין האב מתרצה להם, ואין כאן חשש קידושין. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא מְדִיפְתִּי לְרָבִינָא, בִּזָּיוֹן דְּמַאי, מהו הבזיון שבגללו אין האב מתרצה בקידושין, אִי בִּזָּיוֹן דִּירְקָא אִי בִּזָּיוֹן דְּשׁוּקָא – האם מה שהתקדשה באגודת ירק, או מה שהתקדשה במקום שאינו מכובד. וַנַּפְקָא מִינָּהּ במה הבזיון, כגון דְּקִדֵּישׁ בְּכַסְפָּא שהוא דבר מכובד, אבל הקידושין יהיו בְּשׁוּקָא, אוֹ אם יקדש אותה בְּכִשָּׁא דְּיַרְקָא אבל יעשה זאת בְּבֵיתָא שהוא מקום מכובד, מַאי. אָמַר לֵיהּ רבינא, אִידֵי וְאִידֵי – הן אם התקדשה בשוק, והן אם התקדשה באגודת ירק, דֶּרֶךְ בִּזָּיוֹן הוּא ובודאי לא התרצה להם האב.

מעשה בענין קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה: הַהוּא – מעשה באדם דְּאָמַר שברצונו לקדש את בתו לְקִרֵיבַאי – לקרוב שלו, וְהִיא – אשתו אָמְרָה שרצונו שתנשא לְקִרֵיבָהּ – לקרוב שלה. כְּפַתֵּיהּ – הכריחה האשה את בעלה בדברים, עַד דְּאָמַר לָהּ תֶּיהֱוֵי לְקִרֵיבָהּ – עד שהוא הסכים לה ואמר שתינשא בתו לקרוב של אשתו. עשו ההורים סעודה לחיבת חיתון, וזימנו אליה את קרוביהם. אַדְּאָכְלֵי וְשָׁתֵי – תוך כדי שאכלו ושתו, [ועדיין לא התקדשה הבת], אָתָא קְרֵיבֵיהּ בְּאִיגְּרָא – הגיע קרובו של האב בסתר ב'עליה', וְקִדְּשָׁהּ. אָמַר אַבַּיֵי, כְּתִיב (צפניה ג יג) 'שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה, וְלֹא יְדַבְּרוּ כָזָב' אלא בדיבורם הם עומדים. לפיכך, אין לחשוש שמא התרצה האב, ואין הבת מקודשת. רָבָא אָמַר, אין לחשוש שמא התרצה האב בקידושיה עם קרובו, שכן חֲזָקָה אֵין אָדָם טוֹרֵחַ בְּסַעוּדָה וּמַפְסִידָהּ, ומאחר וטרח האב להכין סעודה לנישואין אלו אין הוא מפסיד אותה ואינו מתרצה לקידושי קרובו.

מבררת הגמרא, מַאי בֵּינַייהוּ – מה ההבדל בין הטעמים להלכה, עונה הגמרא: אִיכָּא בֵּינַייהוּ במקרה דְּלֹא טָרַח האב ולא הכין סעודה לכבוד השידוך. לפי אביי אף כשלא טרח אינו חוזר בו, ואינה מקודשת, כיון שאינו עושה עולה, אבל לרבא כאן שלא טרח האב יש לחשוש שמא התרצה לקידושי קרובו ומקודשת מספק.

הגמרא דנה באופן שרק הנישואין היו שלא מדעת האב: קטנה או נערה שנִתְקַדְּשָׁה לְדַעַת אֲבִיהָ, וְאחר כך הָלַךְ אֲבִיהָ לְמְדִינַת הַיָּם ולא חזר עדין, וְעָמְדָה וְנִישֵּׂאת שלא מדעתו. אָמַר רַב, הואיל וקידושיה נעשו לדעת אביה מסתבר שאף בחופתה הוא מתרצה, לפיכך אפילו אם בעלה כהן – הרי זו אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה, שאנו נוקטים שהיא נשואה עַד שֶׁיָּבֹא אֲבִיהָ וְיִמְחֶה בנישואין ויתברר שאינה נשואה ואזי תפסיק מלאכול עוד בתרומה. רַב אַסִּי אָמַר, אף על פי שנישאת אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בתרומה, כיון שיש לחשוש שֶׁמָּא יָבוֹא אֲבִיהָ וְיִמְחֶה ויתבטלו נישואיה שהיו שלא לדעתו, וְנִמְצֵאת זָרָה אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה לְמַפְרֵעַ – מתברר למפרע שזרה אכלה בתרומה, מאחר ולא נבנסה לחופה כדין. לפיכך, כל זמן שלא בא האב ולא ידוע בבירור שהתרצה, אין לה לאכול בתרומה. חֲנָה עוּבְדָא – אירע מקרה, וקטנה שהתקדשה לדעת אביה עמדה ונישאת שלא מדעתו, וְחָשׁ [ר' חשש] לָהּ רַב, לְהָא דְּרַב אַסִּי, ואסר עליה אכילת תרומה עד שיבוא אביה ויחליט בדבר.

הדין לענין ירושה: אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, וּמוֹדֶה רַב שֶׁאִם מֵתָה הבת בעלה אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ, שבאכילת תרומה שאינה אסורה לארוסתו של כהן אלא מדרבנן נוהגים לקולא, אבל לענין ירושה, שמדין תורה אין הבעל יורש את אשתו עד שתיכנס לחופה, מספק אין מוציאים את הממון מחזקת יורשי האשה, אלא אוֹמְנֵי מְמוֹנָא בְּחֶזְקַת מָרֵיהּ – העמד את הממון בחזקת בעליו.

דין נוסף בנשאת שלא מדעת האב: קטנה או נערה שנִתְקַדְּשָׁה לְדַעַת אביה וְנִיסֵּת שֶׁלֹּא לְדַעַת, וְאָבִיהָ כָּאן – אביה שהה בעיר בזמן החופה אך לא השתתף בה. רַב הוּנָא אָמַר, יש לחשוש שמא לא נתרצה האב וְאֵינָהּ אוֹכֶלֶת בתרומה. וְרַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר, אף על פי שנישאת אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בתרומה, לפי שאנו אומרים שהאב התרצה. הגמרא מבארת: רַב הוּנָא שֶׁאָמַר אֵינָהּ אוֹכֶלֶת, וַאֲפִילּוּ לְרַב דְּאָמַר שבת שנישאה שלא לדעת אביה ואביה במדינת הים אוֹכֶלֶת בתרומה, מודה הוא בזו שאביה כאן שאינה אוכלת. כיון דַּהֲתָם הוּא דְּלֹא אִיתֵּיהּ לְאָב – האב אינו נמצא כאן, לפיכך יש לחשוש שהתרצה בנישואיה, אֲבָל הָכָא דְּאִיתֵּיהּ לְאָב – אבל בזו שאביה נמצא כאן ולמרות זאת היא נישאה שלא לדעתו בודאי לא התרצה האב בנישואיה וְהַאי דְּאִישְׁתִּיק מִירְתַּח רָתַח – ומה ששתק על מעשיה הוא משום שרתח עליהם. רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא שֶׁאָמַר אוֹכֶלֶת, וַאֲפִילּוּ לְרַב אַסִּי דְּאָמַר בנישאת שלא לדעת ואביה במדינת הים שֶׁאֵינָהּ אוֹכֶלֶת בתרומה, זו שאביה כאן אוכלת בתרומה. כיון דַּהֲתָם – כשאביה במדינת הים ולא שמע על הנישואין הוּא שאסורה בתרומה, דְּשָׁמָא יָבוֹא אֲבִיהָ ממדינת הים וְיִמְחֶה ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרע, אֲבָל הָכָא שאביה כאן ויודע מנישואיה, מִדְּשָׁתִיק ואינו מוחה, משמע אִיתְנְחֵי אִיתְנְחָא לֵיהּ – נוח לו בהם ומתרצה.

דין נוסף בקידושין שנעשו שלא מדעת האב.

נִתְקַדְּשָׁה שֶׁלֹּא לְדַעַת אֲבִיהָ, וְאף נִיסֵּת [ר' נישואין] שֶׁלֹּא לְדַעַת, וְאָבִיהָ כָּאן. רַב הוּנָא אָמַר, חזקה שהאב התרצה במעשיה וְאוֹכֶלֶת בתרומה. רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר, אֵינָהּ אוֹכֶלֶת.

הגמרא תמהה על דברי רב הונא: אָמַר עוּלָּא, הָא דְּרַב הוּנָא דברי תימה הם והם קשים כַּחוֹמֶץ הקשה לַשִּׁנַּיִם וְכֶעָשָׁן הקשה לָעֵינַיִם. מאחר ויש לתמוה, הַשְׁתָּא, וּמָה הָתָם – כשנתקדשה לדעת אביה, דְּקִדּוּשֵׁי דְּאוֹרַייְתָא – שקידושיה חלים מן התורה, שהרי נעשו מדעתו של האב, אָמְרַתְּ – בכל זאת סובר רב הונא שלֹא אָכְלָה בתרומה, לפי שיתכן ולא הסכים אביה עם נישואיה שהיו שלא לדעתו, הָכָא – זו שאף התקדשה שלא לדעתו לֹא כָּל שֶׁכֵּן שיש לחשוש שמא לא התרצה האב, ולא תאכל בתרומה.